

Jarosław Maciejewski

Studia o literaturze polskiej na Uniwersytecie w Poznaniu w latach 1945-1974

Biuletyn Polonistyczny 17/54, 110-134

1974

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STUDIA O LITERATURZE POLSKIEJ
NA UNIWERSYTECIE W POZNANIU
W LATACH 1945-1974

Wykłady i zajęcia seminaryjne na Uniwersytecie Poznańskim wznowiono w dniu 23 kwietnia 1945, a więc równo w dwa miesiące po kapitulacji niemieckiego garnizonu poznańskiej cytadeli. W miesiącu poprzedzającym inaugurację, w rozgardiaszu pierwszych tygodni dopiero co wyzwolonego, na wpół zrujnowanego miasta, grupka pierwszych pracowników Zakładu Historii Literatury Polskiej przygotowywała nową siedzibę poznańskiej polonistyki. Wybrano dla niej (a także dla Zakładu Języka Polskiego i dla Zakładu Historii) budynek ocalałej z pożogi plebanii spalonego kościoła Św. Michała przy ulicy Stolarskiej 7. Budynek był niewielki (kilkanaście pokoi na parterze i I piętrze), ale sąsiedował z obszernymi piwnicami pod ruiną kościoła, gdzie Niemcy zgromadzili zwiezione z różnych stron polskie książki o różnorodnej proweniencji. Między innymi z tych zasobów do końca r. 1946 asystenci i studenci konstruowali bibliotekę Zakładu, uzupełniając jej odnaleziony zrab przedwojenny, w tym cenne starodruki, pokąźny zestaw dziewiętnastowiecznych czasopism, pierwodruki romantyczne, zakupione niegdyś ze zbiorów Romana Zawilińskiego, i - rzecz bardzo ważna - prawie komplet rozpraw magisterskich i doktorskich.

Biblioteka była więc spoiwem, które łączyło z przedwojenną działalnością polonistycznych katedr w Uniwersytecie Poznańskim, a którym nie były lokale seminaryjne; w latach 1919-1939 poznańska polonistyka mieściła się w kilku pokojach na parterze byłego zamku cesarskiego (wówczas Collegium Maius), który w r. 1945, zdewastowany działaniami wojennymi, czekał na odbudowę i inne przeznaczenie. Najważniejszym jednak spoiwem - jakże szczupłym po wojennych, tragicznych pe-

rypetiach polskiej inteligencji - usiłowali stać się pracownicy Zakładu. Było ich początkowo troje: prof. Roman Pollak, przedwojenny młodszy asystent mgr Bożena Osmólska-Piskorska oraz absolwent z r. 1939 mgr Bogdan Zakrzewski¹.

W okresie międzywojennym literacką polonistykę uniwersytecką w Poznaniu reprezentowali profesorowie: Tadeusz Grabowski, Stanisław Dobrzycki (zmarł w r. 1931) i Roman Pollak - przejściowo także docenci: Stefan Wierczyński (w latach 1928-1936) i Stanisław Kolbuszewski (w latach 1931-1934). W r. 1939 uzyskał "veniam legendi" z zakresu teorii literatury i metodologii badań literackich dr Konstanty Troczyński, starszym asystentem był w r. 1939 dr Jan Miśkowiak. W pionie językowym wymienić trzeba profesorów: Henryka Ułasyna i Edwarda Klicha, oraz doc. Adama Tomaszewskiego. W sierpniu 1939 przeszli w okres emerytalny profesorowie Grabowski i Ułasyn. Katedrę zwolnioną przez Grabowskiego miał objąć w r. 1939/40 prof. Zygmunt Szwejkowski z Warszawy².

Po wkroczeniu - 10 września 1939 - Niemców do Poznania sankcjono Uniwersytet, a profesorowie i studenci w obawie przed represjami okupanta wyjechali do Polski centralnej i na prowincję albo za granicę. Nie zdążył tego uczynić prof. Klich, którego aresztowano i rozstrzelano już w jesieni 1939 w kazamatach Fortu VII w Poznaniu. Doc. Troczyński zginął w r. 1942 w Oświęcimiu, a doc. Tomaszewski, wywieziony w r. 1944 do obozu w Niemczech, zmarł w drodze powrotnej do kraju 30 kwietnia 1945.

W Warszawie i w innych miastach tsw. Generalnej Guberni profesorowie poznańskiej uczelni działali jednak w czasie okupacji w ramach Uniwersytetu Ziemi Zachodnich. Polonistyka rozpoczęła zajęcia w Warszawie już we wrześniu 1940, a prof. Roman Pollak należał do najbardziej czynnych organizatorów tej uczelni - był w latach 1943-1945 jej rektorem. Obok Pollaka tajne komplety polonistyczne prowadził prof. Zygmunt Szwejkowski, a zajęcia w ramach kursu polonistycznego powierzano także m.in. prof. Stefanowi Wierczyńskiemu, mgrowi Kazimierzowi Budzykowi (uzyskał w tej uczelni w r. 1944 stopień doktora), drowi Tadeuszowi Mikulskiemu, drowi Stanisławowi Bodniakowi oraz Stefanowi Saskiemu (językoznawcy). W Kielcach z ramienia Uniwersytetu Ziemi Zachodnich - w porożu-

mieniu z prof. Pollakiem - prowadził tajme komplety polonistyczne dr Juliusz Nowak-Dłużewski, w Ostrowcu Świętokrzyskim - mgr Zofia Skorupska, a w Częstochowie - dr Stefania Land. Do Częstochowy po upadku powstania warszawskiego przenieśli się obaj profesorowie: Pollak i Szwejkowski, i kontynuowali tam od października 1944 do marca 1945 polonistyczną dydaktykę w ramach UZZ. W Częstochowie zaangażowano wtedy do tej akcji także dra Wacława Kubackiego. W marcu i w kwietniu 1945 zaczęto zjeżdżać z Częstochowy do Poznania; za profesorami i wykładowcami przybyli także pierwsi studenci, którzy rozpoczęli studia na tym zakonspirowanym uniwersytecie i pragnęli je kontynuować na uniwersytecie normalnym, w wyzwolonej stolicy Ziem Zachodnich³.

Zasadnicza ekipa polonistyki powojennej w Poznaniu wywodziła się zatem z Uniwersytetu Ziem Zachodnich, i tradycje głównie tej uczelni, a nie tradycje przedwojenne, ukształtowały profil pierwszego pięciolecia powojennego. Istniały wtedy w Poznaniu dwie Katedry Historii Literatury Polskiej, kierowane przez profesorów Romana Pollaka i Zygmunta Szwejkowskiego. Adiunktem przy Zakładzie został dr Wacław Kubacki, który niebawem (28 listopada 1945) habilitował się w Poznaniu na podstawie pracy "Arcydramat Mickiewicza". Asystentami zostali: mgr Bożena Osmólska-Piskorska, mgr Bogdan Zakrzewski i mgr Zofia Skorupska. Zajęcia w nie obsadzonej Katedrze Języka Polskiego podjął dr Stefan Sasaki⁴. Studentów polonistyki w pierwszym roku akademickim, trwającym bez przerwy wakacyjnej do połowy października 1945, nie było jeszcze wielu - przeważnie byli to ci, którzy rozpoczęli studia przed wojną i nie zdążyli ich skończyć, albo ci, którzy przyjechali do Poznania z UZZ. Nowi studenci roku pierwszego zaczęli się pojawiać liczniej dopiero w pierwszym normalnym roku akad. 1945/46 - razem naliczono ich wtedy 181. W roku akad. 1946/47 studiowały już w Poznaniu polonistykę 253 osoby, a więc więcej niż w którymkolwiek z lat przedwojennych⁵.

Studia - jak wszędzie wtedy w Polsce - miały strukturę opartą na możliwościach swobodnego doboru wykładów, ćwiczeń i seminariów, doboru regulowanego jedynie wewnętrznym porządkiem przedmiotów i kursów. Profesorowie poznańscy usiło-

wali w ramach takiej struktury stworzyć racjonalne rygory i hierarchie oraz zróżnicować programy studiowania. Wprowadzono np. konieczność zdawania u asystentów tzw. sprawdzianów lektur z poszczególnych okresów historii literatury polskiej jako warunek dopuszczenia przed oblicze profesora na kolokwium z danego okresu. Dopiero komplet zdanych kolokwiów dopuszczał do egzaminu końcowego z całej historii literatury polskiej. Prof. Pollak swoje seminaria, sogniskowane zwykle wokół kilku problemów, dzielił na tzw. sekcje, prowadzone przez asystentów przygotowujących uczestników do wystąpienia na zebraniu ogólnym z profesorem⁶. System zdawania sprawdzianów z lektury oraz struktura seminarium Pollaka opierały się w dużej mierze na współudziale asystentów, których zgromadził on kilku, doktoryzując ich w grudniu 1946 (Z. Skorupska, B. Osmólska-Piskorska) i w lecie 1947 (B. Zakrzewski i Lesław Eustachiewicz, który objął etat dr B. Osmólskiej-Piskorskiej po jej odejściu w 1947 r. do Torunia; w r. 1947 asystentką Pollaka została także mgr Halina Pańczykówna).

Prof. Zygmunt Szweykowski swój kurs literatury rozkładał na trzy lata, rozpoczynając go ćwiczeniami z poetyki opisowej na II roku. Analizowano tam wybrane dzieła literackie z punktu widzenia określonych elementów ich budowy, a ćwiczenia skoordynowane były z wykładem systematyzującym gatunki literackie. Potem następował rok "seminarium niższego", gdzie umiejętności analityczne i przyswojone pojęcia z poetyki opisowej rozszerzano o obudowę genetyczną i historycznoliteracką - tematy referatów układane były w zgodzie z zasadą stopniowania trudności badawczych i chronologią omawianych utworów i problemów. Na "seminarium wyższym" pojawiały się już problemy przekrojowe i syntetyczne, także układane według zasady stopnia skomplikowania podejmowanych zagadnień. Prace magisterskie wynikały albo z podjętych poprzednio tematów referatowych, albo były niezależne od programu seminarium. Wszystkie pisane były zwykle indywidualnie i rzadko referowano je na seminaryjnych zebraniach ogólnych⁷. Doc. Wacław Kubacki prowadził na I roku ćwiczenia z tzw. " nauk pomocniczych", a także na roku I i II proseminaria historycznoliterackie, wprowadzające do podstawowych zasad postępowania filologa i komparatysty. Dodać do tego należy wykłady

monograficzne, egzemplifikujące aktualnie prowadzone prace badawcze profesorów: Pollaka - o kulturze staropolskiej i o nieznanach tekstach wydobytych z rękopisów; Szwejkowskiego - o komediach dziewiętnastowiecznych, dziejach teatru, "Panu Tadeuszu", Sienkiewicz, Żeromskim; Kubackiego - o Mickiewiczu i Słowackim.

Każdy z profesorów prezentował odmienną indywidualność i temperament badawczy, co w połączeniu stwarzało dla pierwszych powojennych roczników studenckich barwną paletę możliwości i sposobów poznawania literatury. Roman Pollak eksponował przede wszystkim zainteresowania szeroko pojętą historią kultury - nie tylko jej egzemplifikacjami literackimi, lecz także innego rodzaju objawami aktywności artystycznej. Wprowadził też osobny egzamin właśnie z historii kultury polskiej, na którym trzeba było się wykazać wiedzą o historii politycznej, historii sztuk plastycznych, muzyki, architektury, folkloru. W r. 1948 staraniem Pollaka utworzono na Uniwersytecie Poznańskim osobną Katedrę Historii Kultury Polskiej, którą objął prof. Stanisław Bodniak (habilitowany w r. 1942 na UZZ) - poloniści zaczęli uczęszczać także na jego seminaria. Zygmunt Szwejkowski, którego genealogia naukowa wywodziła się z odmiennej szkoły (nazwał ją można szkołą lwowsko-warszawską, łączącą dociekliwość filologiczno-analityczną z szerokimi ujęciami syntetycznymi na przykładem polskiej krytyki literackiej z przełomu wieków), uczył myślenia racjonalnego i empirycznego i przyswyczał do mniemania, że głównym przedmiotem polonistycznych studiów jest utwór literacki - nosiciel określonych wartości ideowych i doznań estetycznych. W latach 1945-1949 ukazały się drukiem dwie fascynująco napisane jego książki: "Twórczość Bolesława Prusa" oraz "»Pan Tadeusz« - poemat humorystyczny". Podbudowały one ogromny już i tak autorytet Szwejkowskiego w poznańskim środowisku, tym bardziej że nie stronił on wtedy od angażowania się także w pozauniwersyteckie życie naukowe, literackie i teatralne w Poznaniu. W pełni zaś w nurt życia kulturalnego ówczesnego Poznania zaangażowany był Wacław Kubacki - ówczesny prezes Oddziału Poznańskiego Związku Literatów Polskich i kierownik Wojewódzkiego Wydziału Kultury i Sztuki, autor literackich esejów drukowanych w

"Odrodzeniu" i "Twórczości", a później zebranych w tomie "Krytyk i twórca", autor dramatu "Krzyk jarzębiny", wystawionego na scenie poznańskiej, a przede wszystkim dociekliwy badacz o imponującej erudycji, demonstrowanej w tomach studiów o Mickiewiczu: "Pierwiosnki polskiego romantyzmu", "Palmira i Babilon", "Arcydramat Mickiewicza".

Studenci rozpoczynający studia polonistyczne w Poznaniu w pierwszym pięcioleciu powojennym przeżywali więc niecodzienne przygody intelektualne, a poznański system studiów sprawiał, że stosunkowo duży procent studiujących kończył je ze stopniem magistra: z ok. 400 osób zapisanych w latach 1945-1948 uzyskało magisterium (do października 1952) 285 absolwentów, czyli ok. 71% - w tym tylko 10 osób z tematów językoznawczych. Studenci poznańscy występowali też na ogólnopolskich, studenckich zjazdach polonistycznych (głównie w latach 1947 i 1948 - referaty Felicji Blicharskiej, Zofii Luboińskiej, Krystyny Skuszanki). Ich kondycja naukowa i postawa różniła się wyraźnie od ofensywnych w tym okresie referentów i dyskutantów rekrutujących się z kręgów polonistyki łódzkiej, krakowskiej czy wrocławskiej.

W czasie pierwszego pięciolecia nastąpiły - rzecz jasna - pewne zmiany organizacyjne. Katedra Języka Polskiego w lutym 1947 doczekała się profesora w osobie doc. Stanisława Urbańczyka z Krakowa, który objął początkowo stanowisko zastępcy profesora, a od marca 1948 - profesora nadzwyczajnego. W listopadzie 1947 przeprowadzono polonistyczne zakłady do przestrzennego - jak na owe czasy - gmachu przy ulicy Nartejki 48/49 (narożnik ul. Wyspiańskiego), gdzie historycy literatury zajęli 12 pokoi na I piętrze. W tych pomieszczeniach polonistyka poznańska mieścić się miała przez następne 22 lata, do września 1969. W początkach r. 1949 utworzono trzecią Katedrę Historii Literatury Polskiej, którą objął Wacław Kubacki, mianowany wtedy profesorem nadzwyczajnym. W tym samym roku akad. 1948/49 utworzono także Katedrę Historii Kultury Polskiej (prof. S. Bodniak) i Katedrę Historii Literatur Zachodnio-Słowiańskich (prof. S. Wierczyński) - obie te katedry zadeklarowały współpracę z polonistami i także na ich zajęcia zaczęli uczęszczać studenci filologii polskiej. Asystentami nowych katedr stali się uczniowie R.

Pollaka: dr Z. Skorupska, która w r. 1948 przeszła do Katedry Historii Kultury Polskiej, i dr Józef Magnuszewski, który po krótkim pobycie w roku akad. 1948/49 na stanowisku asystenta w Katedrze prof. Pollaka przeszedł niebawem do Katedry Historii Literatur Zachodnio-Słowiańskich. W roku akad. 1949/50 pierwszymi asystentami pozyskał prof. Ssweykowski - zostali nimi mgr Zbigniew Raszewski i mgr Jarosław Maciejewski. Na stanowisko zwolnione w Katedrze Pollaka po odejściu Z. Skorupskiej i J. Magnuszewskiego zaangażowany został mgr Alojzy Sajkowski. Byli to już absolwenci powojennej polonistyki w Poznaniu.

W tym także czasie, w latach 1948-1950, sfinansowano pod patronatem poznańskich profesorów wielkie prace zbiorowe w zakresie bibliografii, literackiej dokumentacji i edytorstwa naukowego - do dziś prowadzone w Poznaniu i tworzące w takim profilu ważny w skali ogólnokrajowej ośrodek w tym dziedzinie. Była to przede wszystkim szkoła pod kierunkiem prof. S. Wierczyńskiego, a firmowana przez Instytut Badań Literackich, Pracownia "Polskiej Bibliografii Literackiej" (PBL), która rozpoczęła periodyczne wydawanie roczników dokumentujących rozwój współczesnej polskiej literatury i życia kulturalnego - do dziś wydano już 21 obszernych tomów dla 26 lat powojennych⁸. W r. 1950 założono także pracownię mającą na celu przygotowanie uzupełnionej i ulepszonej reedycji tomów I i IV "Literatury polskiej" G. Korbuta: pracownia tomu staropolskiego powstała pod kierunkiem R. Pollaka, pracownia tomu pozytywistyczno-młodopolskiego - pod kierunkiem Z. Ssweykowskiego. Efektem wysiłków tych dwóch pracowni stały się wydane później (w latach 1963-1965) tomy 1-3 (staropolskie) i (w latach 1970-1973) tomy 13-14 (pozytywistyczno-młodopolskie) "Nowego Korbuta"⁹. Prof. Ssweykowski rozpoczął też wtedy prace nad swą monumentalną edycją "Kronik" Bolesława Prusa¹⁰. Wszystkie te przedsięwzięcia skupiły zespoły pierwszych absolwentów (a czasem nawet słuchaczy lat ostatnich) poznańskiej powojennej polonistyki - z biegiem lat zespoły te uzupełniali także absolwenci lat późniejszych¹¹. W pracach tych brali udział również pracownicy Zakładu Historii Literatury Polskiej¹².

Badania historycznoliterackie pracowników Zakładu, gdzie w roku akad. 1950/51 stanowisko adiunkta objął dr Bogdan Zakrzewski, kształtowane były zainteresowaniami ich mistrzów. Obok tego jednak istniało zawsze pewne nachylenie ku problematyce regionalnej, ku badaniom tradycji literackich i kulturalnych Wielkopolski i Ziemi Zachodnich. Widać to wyraźnie tak w pracach o tematyce związanej z kulturą staropolską (Z. Skorupskiej, L. Bustachiewicza, A. Sajkowskiego), jak i w pracach o tematyce XIX-wiecznej (literackich i teatralnych) prowadzonych przez B. Zakrzewskiego, B. Osmólską-Piskorską, Z. Raszewskiego, J. Maciejewskiego¹³.

Oprócz widocznego wzrostu polonistycznego środowiska naukowego w Poznaniu dąszą się także zauważyć u progu drugiego pięćciolecia symptomy przyszłych zmian, które ów naturalny rozwój zahamowały. W roku akad. 1949/50 zaczął obowiązywać nowy system studiowania i rekrutacji studentów. Prowadzono na uniwersytetach dwa stopnie edukacji - absolwenci po ukończeniu trzyletniego kursu I stopnia mieli nabywać uprawnienia zawodowe i obowiązywało ich podporządkowanie się decyzjom komisji regulującej przydział miejsca pracy. Jedynie słuchacze specjalnie wybrani (także przez komisję) mieli prawo studiowania na II stopniu (dwuletnim) i po skończeniu uzyskiwali tytuł magistra, przygotowujący do pracy naukowej. Takie założenia zmusiły organizatorów do wprowadzenia ścisłej dyscypliny studiowania i centralnie ustanowionego programu szkolenia, do zastosowania rygorów zdawania egzaminów w określonych ściśle terminach, do wykładów kursowych itp. System ten w dużym stopniu naruszał nienajgorszą przecież w zakresie sprawności studiów tradycję poznańskiej polonistyki i wprowadzał nowy styl pracy, do którego nie tak łatwo można się było przyswyczać. Styl ten wynikał z nowych tendencji, widocznych w ówczesnej polityce władz centralnych. Uniwersytetowi Poznańskiemu nie przyznano prawa kształcenia studentów w zakresie historii literatury polskiej na stopniu II (naukowym), a rekrutację na stopień I bardzo ograniczono.

Opisany tu system studiowania objął wszakże jedynie dwa roczniki, które ukończyły w Poznaniu kurs trzyletni w latach 1952 (52 absolwentów) i 1953 (66 absolwentów). Nieliczni wy-

brańcy z tych roczników musieli, chcąc studiować stopień II, przenieść się na Uniwersytet Wrocławski. W Poznaniu można było ubiegać się o stopień magistra filologii polskiej tylko w zakresie specjalizacji językoznawczych - od stycznia 1950 przeniósł się do Poznania z Uniwersytetu Wrocławskiego prof. Władysław Kuraskiewicz (na Katedrę Filologii Słowiańskiej) - wraz z prof. S. Urbańczykiem utworzyli oni w Poznaniu silny ośrodek polonistycznego językoznawstwa.

W latach 1953-1954 nie było zatem w Poznaniu magisteriów z literatury polskiej. Nowa ich seria pojawiła się dopiero w r. 1955, kiedy zakończyła polonistyczną edukację pierwsza grupa studentów, których przyjęto w r. 1951 na nowy system studiowania jednolitego (czteroletniego) - przywracający powszechne magisteria, lecz utrzymujący rygory i dyscyplinę studiowania, semestralnego i rocznego saliczenia przedmiotów w ramach rozszerzonego programu: obok tradycyjnych wykładów, ćwiczeń i seminariów historycznoliterackich i językoznawczych wprowadzone zajęcia z historii języka i językoznawstwa ogólnego oraz z poetyki i literaturoznawstwa ogólnego, literaturę powszechną, literaturę radziecką, a także przedmioty ideologiczne i pedagogiczne. Wszystkie te zmiany stworzyły konieczności dydaktyczne, które skłoniły, a nawet zobowiązały, kierownictwo zakładów do powierzenia tzw. pomocniczym pracownikom naukowym (poprzednio odciętym przed habilitacją od praw wykładania) dużej ilości ćwiczeń w grupach studenckich, na które podzielono teraz kolejne roczniki, a nawet do prowadzenia niektórych wykładów kursowych.

Nastąpiły też wtedy określone struktura i polityką ogólnouniwersytecką reformy organizacyjne oraz przesunięcia personalne. Rok szkolny 1951/52 rozpoczął się wyłączeniem z Wydziału Humanistycznego UP katedr filologicznych i utworzeniem Wydziału Filologicznego (do Wydziału Filozoficzno-Historycznego przeszła wtedy Katedra Historii Kultury Polskiej), a w roku 1952/53 powołano na miejsce dotychczasowych katedr literackich Zespołową Katedrę Literatury Polskiej z trzema zakładami: Literatury Staropolskiej, Literatury wieku XIX, Literatury wieku XX. Kierownikiem Katedry został prof. Wacław Kubacki, który jednak mało czasu mógł poświęcić spr-

wom organizacyjnym, a nawet dydaktycznym, zaambarasowany zadaniami powierzonymi mu przez organa centralne, wyjazdami zagranicznymi i reprezentowaniem tam polskiej humanistyki. W lipcu 1953 został zresztą przeniesiony służbowo do Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie objął kierownictwo Zespołowej Katedry Literatury Polskiej. W Poznaniu powierzono to stanowisko w roku 1953 prof. Romanowi Pollakowi.

W styczniu 1953 przeniesiony został do Poznania na stanowisko zastępcy profesora dr Jerzy Ziomek z Uniwersytetu Wrocławskiego (w r. 1954 otrzymał tytuł docenta), odszedł zaś do Wrocławia dr Bogdan Zakrzewski - także na stanowisko zastępcy profesora. Również w styczniu 1953 opuścił Uniwersytet Poznański dr Zbigniew Raszewski (doktoryzowany u prof. Szweykowskiego w listopadzie 1951) - zatrudnił go w Warszawie Leon Schiller w Sekcji Teatru Państwowego Instytutu Sztuki. Adiunktem w r. 1952 został dr Lesław Eustachiewicz, a w r. 1953 - dr Halina Pańczyk. Nastąpiły także fluktuacje personalne na niższych stanowiskach asystenckich: w latach 1951-1955 asystentką była mgr Wanda Wiewiórowa, w roku akad. 1951/52 - mgr Celestyn Skożuda, w latach 1952-1956 - mgr Henryk Zbierski, w latach 1953-1954 - Zdzisław Romanowski. W r. 1954 przeszedł do Poznania na stanowisko adiunkta dotychczasowy aspirant IBL w Warszawie mgr Kazimierz Bartoszyński. Atmosfera tych trudnych lat nie sprzyjała ani spokojnej pracy naukowej, wymagającej przecież psychicznej stabilizacji, ani też normalnej dydaktyce.

Napięcia zostały nieco rozluźnione w latach 1954/55 i 1955/56. Roczniki studenckie kończące wtedy pierwsze - po reformie - cykle czteroletnie obfitowały w Poznaniu w indywidualności nieprzeciętne, które później dały się poznać na wielu stanowiskach dziennikarskich, redakcyjnych, naukowych - także na innych uczelniach¹⁴. W Poznaniu uzyskali stanowiska asystenckie: mgr Edward Pieścikowski (w r. 1955) i mgr Marian Małecki (w r. 1956), a później nieco mgr Janina Abramowska-Kuźtuniakowa, przyjęta w 1956 na aspiranturę IBL. W archiwach Katedry pozostało 91 prac magisterskich napisanych przez studentów obu tych roczników.

W roku 1955/56 dla nowo rekrutowanych studentów przedłużono program jednolitego kształcenia polonistycznego do lat pięciu, a w burzliwym roku następnym rozluźniono nieco obciążenia godzinowe i rygorozą - na prośbę studentów pozwolono np. przedłużyć studia o rok tym, którzy rozpoczęli już swój cykl w programie czteroletnim, a to ze względu na trudności w przygotowywaniu pracy magisterskiej. Wprowadzono także możliwości studiowania eksternistycznego w dwóch wariantach: cały program i program II stopnia dla tych, którzy nie mieli możliwości w latach 1952 i 1953 zamknięcia swych studiów pracą magisterską. W roku 1955/56 zapisanych było na poznańskiej polonistyce 229 studentów stacjonarnych i 75 eksternistów, w roku następnym było ich już odpowiednio: 244 i 89.

W roku akad. 1955/56 zastępcą profesora został dr Lesław Eustachiewicz, który jednak we wrześniu 1957 odszedł do Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Adiunktem mianowano w r. 1954 mgra Jarosława Maciejewskiego, a w roku 1955 - mgra Alojzego Sajkowskiego. W grudniu 1955 Uniwersytet Poznański prsemianowany został na Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Rocznica Mickiewiczowska angażowała pracowników Katedry w różnych okolicznościowych imprezach, ukierunkowała także niektóre badania naukowe. W lutym 1956 osłabiony został profil językoznawczej polonistyki poznańskiej - odszedł do Krakowa prof. Stanisław Urbańczyk.

Od roku akad. 1957/58 reaktywowano na Wydziale Filologicznym UAM Katedrę Historii Kultury Polskiej, którą objął prof. Włodzimierz Dworzaczek, współpracujący odtąd (aż do r. 1973) z polonistami przy kształceniu magistrów. Do UAM przeszedł też (we wrześniu 1957) z Warszawy mianowany docentem dr Stanisław Furmanik, a asystentką została mgr Zofia Muszyńska. W r. 1958 adiunktem został mgr Tadeusz Witczak (współpracujący nadal z IBL przy edycji "Nowego Korbuta"), a w roku 1959/60 zaangażowany został jako wykładowca kontraktowy mgr Michał Witkowski (w tym czasie doc. Jerzy Ziomek przebywał jako lektor języka polskiego w Paryżu).

W r. 1958 zorganizowano w Szczecinie punkt konsultacyjny dla studentów pochodzących z tego miasta i województwa, a

studiujących na UAM polonistykę w trybie eksternistycznym. Od tego momentu aż do r. 1970 pracownicy poznańskich katedr polonistycznych raz w miesiącu (w cyklu 8-10-godzinny dla każdego rocznika) prowadzili zajęcia także w Szczecinie - dało to w sumie dość sporą grupę poznańsko-szczecińskich magistrów filologii polskiej. Ogółem ok. 150 studentów studium stacjonarnego i eksternistycznego uzyskało na UAM w latach 1957-1960 stopień magistra w specjalizacji literackiej. Lata te w historii poznańskiej polonistyki to okres typowo przejściowy: pokolenie profesorów o międzywojennej kondycji naukowej po perypetiach lat poprzednich nie wykazywało już wielkiej dynamiki w zakresie organizacji prac dydaktycznych, a pokolenia powojenne nadrabiać musiały opóźnienia lub prostować zawile drogi własnej kariery naukowej.

Widoczne to było także w ówczesnej działalności badawczej Katedry. Po pewnym (w latach 1950-1954) zastoju przy pracach interpretacyjnych i skierowaniu wysiłków na działalność bibliograficzną i edytorską, która - rzecz jasna - musiała toczyć się dalej, powoli zmieniano owe dysproporcje. Prof. Szweykowski zaczął znów publikować swe prace, przede wszystkim z historii dramatu i teatru, oraz zdecydował się zrekonstruować i wydać swą dawniej napisaną książkę "»Trylogia« Sienkiewicza" (wyszła w r. 1961). Jego uczniowie pracowali nad problematyką dziewiętnastowiecznych związków literackich między Wielkopolską a pisarzami pochodzącymi z innych dzielnic kraju. Wysiłki te znalazły wyraz między innymi w książce "Literackie przystanki nad Wartą" (wydanej w r. 1962)¹⁵ oraz w książkach J. Maciejewskiego¹⁶. A. Sajkowski, współpracujący poprzednio z prof. Pollakiem przy opracowaniu listów Krzysztofa Opalińskiego, wydał w r. 1960 książkę o tym siedemnastowiecznym poecie¹⁷. Gdy tylko przywrócono możliwości zdobywania stopnia doktora, stopień ten uzyskało czterech adiunktów Katedry: J. Maciejewski (marzec 1960), T. Witczak (marzec 1960), A. Sajkowski (czerwiec 1960) i K. Bartoszyński (grudzień 1960).

Inny kierunek badawczy reprezentowały prace J. Ziomka i grupy studentów skupionych w jego seminariach - kierunek charakterystyczny dla badań prowadzonych w latach pięćdzie-

siątych w Instytucie Badań Literackich, próbujący - ze zmiennym szczęściem - w socjologizujących kontekstach przedstawiać procesy historycznoliterackie. Prace poznańskie koncentrowały się głównie wokół literatury polskiego renesansu. Później badania J. Ziomka i jego uczniów poprzez analizę związków literatury staropolskiej z tekstami biblijnymi i łacińskimi zwróciły się ku teorii przekładu¹⁸.

W okresie tym pracownicy Katedry niejednokrotnie włączali się w życie kulturalne Poznania. Ich udział obserwować można w pracach organizacyjnych i redakcyjnych rozpoczynającego swą działalność Wydawnictwa Poznańskiego, w redakcjach poznańskich czasopism ("Tygodnik Zachodni", "Wyboje"), w inicjatywach i poczynaniach poznańskich teatrów zawodowych i studenckich. Tendencje te widoczne były i w następnym okresie (po r. 1960), a także wśród młodszych adeptów poznańskiej polonistyki, w późniejszych teatrach i czasopiśmie (np. w "Hurcie").

Współnym momentem w dziejach powojennej polonistyki poznańskiej stał się rok 1960. W roku tym odszedł na emeryturę prof. Roman Pollak¹⁹, a kierownikiem Katedry został doc. Jerzy Ziomek, zaś w grudniu tego roku habilitował się dr Jarosław Maciejewski. Ogólna liczba studiujących filologię polską na UAM zbliżyła się wówczas do pół tysiąca (471); mniej więcej od tego roku można określać studia polonistyczne w Poznaniu jako masowe, co naturalnie prowadziło do określonych konsekwencji organizacyjnych w zakresie dydaktyki, funkcjonowania biblioteki itp. i bardziej zdynamizowało fluktuację personalną. Następnych lat dziewięć można więc w Poznaniu nazwać ustabilizowanym okresem rozwoju dydaktycznych działań Katedry i krystalizowania się zainteresowań naukowych jej członków.

Nastąpił regularny wzrost liczby studentów stacjonarnych (w roku 1968/69 było ich 596), a przede wszystkim najpierw eksternistów (w roku 1964/65 było ich 372), potem studiujących zaocznie (w roku 1968/69 było ich 313). Polonistyczne studia eksternistyczne częściowo usupełniano w UAM wykładami, ćwiczeniami i seminariami, zorganizowanymi przez miejscowe środowiska dla własnych studentów w Szczecinie i

przejściowo w Zielonej Górze²⁰. Zwiększyła się też liczba grup seminaryjnych i ćwiczeniowych na studiach stacjonarnych oraz powstała konieczność usprawnienia biblioteki, dotychczas prowadzonej jedynie przez asystentów. W roku 1962/63 sdołano uzyskać etat dla bibliotekarza (została nim mgr Maria Marchlewiczowa), pomnożono także liczbę etatów dla tzw. pomocniczych pracowników naukowych.

W roku akad. 1961/62 na stanowiska st. asystentów przeszli: mgr Michał Witkowski z biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz mgr Janina Abramowska-Kuźtuniakowa z aspirantury IBL; asystentem została mgr Maria Adamczyk, odszedł natomiast do IBL w Warszawie dr Kazimierz Bartoszyński. W roku 1962/63 asystentami zostali: mgr Edward Balcerzan i mgr Zbigniew Osiński. W roku tym habilitowała się dr Halina Pańczyk, która po uzyskaniu docentury przeszła do Katedry Literatur Zachodnio-Słowiańskich. Stopnie doktora uzyskali w tym roku J.Abramowska-Kuźtuniakowa i E.Pieścikowski, awansowani w roku następnym na stanowiska adiunktów.

Rok akad. 1964/65 upamiętnił się odejściem na emeryturę prof. Zygmunta Szweykowskiego. W grudniu 1964 przeprowadził habilitację dr Alojzy Sajkowski (docentem został w lutym 1966), w maju 1965 tytuł profesora nadzwyczajnego uzyskał doc. Jerzy Ziomek, a w kwietniu 1965 stopień doktora zdobył M.Witkowski. W roku 1965/66 stopień ten osiągnęli także: Z. Muszyńska-trojanowiczowa, M.Małecki i Z.Osiński, a asystentami zostali mgr Dobrochna Ratajczakowa i Andrzej Wanat. We wrześniu 1966 przeszedł na emeryturę doc. Stanisław Furmanik, starszym wykładowcą został dr Tadeusz Witczak, a asystentem - mgr Tomasz Lewandowski. W marcu 1968 habilitował się dr Edward Pieścikowski (uzyskał docenturę w listopadzie 1969). W roku 1968/69 stopień doktora uzyskali E.Balcerzan i M.Adamczyk²¹.

W dziewięćcioleciu 1960-1969 habilitowały się z przedmiotów literackich w Poznaniu cztery osoby, doktoryzowały się 23 osoby, wydano ok. 650 dyplomów magisterskich (w tym ok. 40 ze specjalizacji językowej). Działalność naukowa pracowników Katedry rozchodziła się wyraźnie w dwie strony: po pierwsze, w kierunku prac genetyczno-filologicznych w obrę-

bie badań nad piśmiennictwem staropolskim oraz literaturą wieku XIX - głównie romantyzmem i pozytywizmem; po drugie, w kierunku zainteresowań teorią literatury, a szczególnie teorią przekładu i metodologią badań literatury współczesnej oraz krytyką literacką. W zakresie tematów historycznoliterackich widać w tym okresie preferencję prac interpretacyjnych wokół najwybitniejszych dzieł literatury polskiej ("Krótka rozprawa ...", "Żywot Józefa", "Odprawa posłów greckich", "Kordian", "Dziady", "Balladyna", "Zwolon" i młodzieńcza twórczość Norwida, "Emancypantki"); podejmowano także badania nad biografią i twórczością pisarzy drugoplanowych (pamiętniki staropolskie, N.Żmichowska, F.Skarbek, R.Zmorski, R.Berwiński, T.T.Jeż, B.Jasiński), a także nad problematyką teatralną. Nie zanedbywano też tematów regionalnych, choć zeszły one w porównaniu z okresem poprzednim na plan dalszy. W zakresie problematyki teoretycznoliterackiej i krytyki interesowano się szczególnie modnymi wówczas kierunkami myślenia i badania: strukturalizmem, cybernetyką, teorią informacji, wreszcie semiotyką, i to zarówno w odniesieniu do poezji i dramaturgii typu awangardowego, jak do tzw. literatury masowej oraz sztuki teatru. Pracownicy Katedry uczestniczyli czynnie w różnych imprezach ogólnopolskich, organizowanych przede wszystkim przez IBL, i starali się, aby prace nad wszystkimi okresami dziejów literatury polskiej i większość zagadnień problemowych współczesnej polonistyki realizowane były w Poznaniu nie tylko na zajęciach dydaktycznych, ale także na warsztatach badawczych. Wydano w tym czasie 26 książek²², kilkadziesiąt rozpraw i artykułów, wiele prac edytorskich i redakcyjnych.

Spośród książek wymienić trzeba przede wszystkim dwa wydawnictwa zbiorowe: "Munera litteraria. Księga ku czci profesora Romana Pollaka" oraz "Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szweykowskiemu". W latach 1962 i 1966 odbyły się uroczystości wręczenia obu zasłużonym profesorom poznańskim dedykowanych im książek. Profesor Pollak w ramach uroczystości jubileuszowych 50-lecia UAM (w r. 1969) otrzymał doktorat honoris causa tej uczelni.

Początek roku akad. 1969/70 przyniósł zmiany organiza-

cyjne w poznańskiej polonistyce. Zakłady Wydziału Filologicznego przeprowadzone zostały wtedy do nowo wzniesionego gmachu Collegium Novum przy Marchlewskiego 124/126, gdzie w bloku B zakłady literackie zajęły całe II piętro - z dość dużą czytelnią i kilku salami ćwiczeniowymi, dysponując ponadto pomieszczeniami na magazyny biblioteczne w piwnicy. Jednocześnie nastąpiła likwidacja dotychczasowych katedr polonistycznych, a na ich miejsce utworzono Instytut Filologii Polskiej z pięcioma zakładami: Zakład Języka Polskiego, Zakład Historii Literatury Polskiej (kierownik - doc. dr hab. Jarosław Maciejewski), Zakład Teorii Literatury (kierownik - prof. dr Jerzy Ziomek), Zakład Historii Kultury Polskiej (kierownik - prof. dr Włodzimierz Dworzaczek, a od września 1973 - doc. dr hab. Alojzy Sajkowski), Zakład Metodyki Nauczania Języka i Literatury Polskiej. Dyrektorem Instytutu został prof. dr Władysław Kuraszewicz, a wicedyrektorami: doc. A.Sajkowski oraz doc. E.Pieścikowski (w latach 1969-1971) i doc. T.Witczak (w latach 1972-1973).

Zmiany organizacyjne nie zahamowały widocznej już poprzednio tendencji do krystalizacji dwóch zespołów badawczych: historyków literatury polskiej oraz teoretyków literatury. Stworzenie odrębnych zakładów o takich właśnie nazwach usankcjonowało tę sytuację. Nie zmieniła się także tendencja ku umasowieniu studiów polonistycznych - w roku akad. 1969/70 studiowało w UAM 593 polonistów stacjonarnych i 354 zaocznych, a w roku 1973/74 - ok. 650 stacjonarnych i ok. 450 zaocznych. W pięciolecie 1969-1974 przyjęte ok. 630 prac magisterskich (w tym ok. 100 językoznawczych).

W lutym 1970 etat docenta uzyskał dr T.Witczak, w czerwcu 1972 habilitował się dr Edward Balcerzan, a w marcu 1974 - dr Janina Abramowska. W maju 1973 uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego Jarosław Maciejewski. Stopień doktora zdobyli T.Lewandowski i S.Barańczak. Ze składu osobowego byłej Katedry odeszli: mgr A.Wanat (w r. 1970) i dr Z.Osiński (w r. 1971/72). Do nowo utworzonego Zakładu Metodyki Nauczania Języka i Literatury Polskiej przyjęto w r. 1970 na stanowisko starszego wykładowcy dra Lecha Słowińskiego. W roku 1972/73 przebywał we Włoszech na stanowisku lektora języka polskiego w Mediolanie doc. A.Sajkowski.

W roku 1973/74 Instytut Filologii Polskiej UAM przejął po likwidacji poznańskiej Wyższej Szkoły Nauczycielskiej zadania tamtejszego Zakładu Języka Polskiego, studentów i częściowo pracowników, m.in. dr Sewerynę Wysocką i mgr Bożenę Chrusztowską. Literacki pion Instytutu wydał w pięcioleciu 1969-1974 jedenaście książek (w tym policzyć należy także napisany przez prof. J. Ziomek dla Instytutu Badań Literackich PAN tom podręcznika uniwersyteckiego "Renesans")²³ i kilkadziesiąt rozpraw, artykułów, prac edytorskich i redakcyjnych.

Obecny skład personalny tego pionu w Instytucie przedstawia się następująco:

Zakład Historii Literatury Polskiej: prof. dr hab. Jarosław Maciejewski (kier.), doc. dr hab. Edward Pleścikowski, doc. dr Tadeusz Witozrak, dr Tomasz Lewandowski, dr Marian Małecki, dr Zofia Trojanowiczowa, dr Michał Witkowski, mgr Piotr Czartokomny, mgr Maria Jagielska, mgr Krystyna Laskowicz, mgr Zygmunt Poznański, mgr Lidia Steżyńska.

Zakład Teorii Literatury: prof. dr Jerzy Ziomek (kier.), doc. dr hab. Edward Balcerzan, dr hab. Janina Abramowska, dr Maria Adamczyk, dr Stanisław Barańczak, dr Ewa Wiegandtowa, dr Seweryna Wysocka, mgr Anna Barańczakowa, mgr Marek Hendrykowski, mgr Ryszard K. Przybylski, mgr Dobrochna Ratajczakowa.

Zakład Historii Kultury Polskiej: doc. dr hab. Alojzy Sajkowski (kier.), prof. dr Włodzimierz Dworzaczek (urlop), mgr Maria Róża Bocheńska, mgr Małgorzata Cayzma, mgr Józef Pokraywniak, mgr Barbara Wysocka.

Zakład Metodyki Nauczania: dr Lech Słowiński, mgr Bożena Chrusztowska, mgr Jan Padalak, mgr Antoni Smuszkiewicz.

Liczba prac magisterskich z filologii polskiej przyjętych na Uniwersytecie w Poznaniu w kolejnych okresach pięcioletnich w latach 1945-1974:

1945-1949	-	30
1950-1954	-	264
1955-1959	-	208
1960-1964	-	287

1965-1969	-	394
1970-1974	-	627
R a z e		<u>1810</u>

Stopnie doktora z historii literatury polskiej uzyskane na Uniwersytecie Poznańskim w latach 1945-1974:

1946

1. Mieczysław Suchocki - Problematyka kultury wielkopolskiej (promotor: prof. Roman Pollak)
2. Aleksander Rogalski - Elementy filozoficzne w twórczości Stanisława Przybyszewskiego (prof. Roman Pollak)
3. Czesław Pilichowski - Polonica w Szwecji (prof. Roman Pollak)
4. Zofia Skorupska - Mecenat Władysława IV Wazy (prof. Roman Pollak)
5. Bożena Osmólska-Piskorska - Pomorskie Towarzystwo Pomocy Naukowej - pół wieku istnienia i działalności, 1848-1898 (prof. Roman Pollak)

1947

6. Bogdan Zakrzewski - Sienkiewicz i Brandt (prof. Roman Pollak)
7. Lesław Eustachiewicz - "Eneida" w przekładzie Andrzeja Kochanowskiego (prof. Roman Pollak)

1948

8. Andrzej Bukowski - Regionalizm kaszubski. Zarys monografii historycznej (prof. Roman Pollak)

1949

9. Józef Magnuszewski - Studia literackie polsko-czeskie w końcu XIX i na początku XX wieku (prof. Roman Pollak)

1950

10. Halina Pańczykówna - Liryka Leopolda Staffa (prof. Roman Pollak)

1951

11. Zbigniew Raszewski - Twórczość dramatyczna Gabrieli Zapolskiej (prof. Zygmunt Szwejkowski)

1960

12. Jarosław Maciejewski - Wielkopolskie opowiadania Henryka Sienkiewicza (prof. Zygmunt Szwejkowski)

13. Tadeusz Witczak - Teatr i dramat staropolski w Gdańsku (prof. Roman Pollak)
14. Alojzy Sajkowski - Krzysztof Opaliński (prof. Roman Pollak)
15. Kazimierz Bartoszyński - O powieściach Fryderyka Skarbka (prof. Zygmunt Szweykowski)

1961

16. Mieczysław Prażmowski - Stanisław Dobrzycki. Działalność naukowa i pedagogiczna (prof. Roman Pollak)
17. Marian Pełczyński - Stanisław Orzelski na tle poezji markaronicznej w Polsce (prof. Roman Pollak)

1962

18. Edward Pleścikowski - Życie i twórczość Romana Zmorskiego (prof. Zygmunt Szweykowski)
19. Janina Abramowska-Kułtuniak - "Odprawa posłów greckich" Jana Kochanowskiego wobec tragedii renesansowej (prof. Jerzy Ziomek)

1963

20. Paulina Buchwald - Krytyczne opracowanie satyry "Małpa-człowiek" na tle twórczości satyrycznej lat 1698-1733 (prof. Roman Pollak)

1964

21. Marian Kaczmarek - Pamiętnikarstwo staropolskie XVI wieku (prof. Roman Pollak)

1965

22. Krystyna Tokarz - Kalendarz życia i twórczości (1847-1883) Bolesława Prusa (prof. Zygmunt Szweykowski)
23. Michał Witkowski - Problematyka teatralna wileńsko-kowieńskiego okresu twórczości Mickiewicza (prof. Zygmunt Szweykowski)
24. Jan Dutkowski - Božena Němcová w Polsce - z historii stosunków literackich polsko-czeskich w wieku XIX i XX (prof. S. Wierczyński, doc. J. Maciejewski)
25. Jerzy Got-Spiegel - Rola Stanisława Koźmiana w rozwoju teatru w Polsce (prof. Zygmunt Szweykowski)
26. Zofia Trojanowicz - Problem pokolenia w pierwszym dziesięcioleciu twórczości Norwida (prof. Zygmunt Szweykowski)

27. Teresa Tysskiewicz - Bibliografia twórczości Bolesława Prusa i opracowań o nim do roku 1890 (prof. Zygmunt Szweykowski)
 28. Alojzy Piechowiak - Jędrzej Moraczewski (1802-1855). Działalność społeczna i literacka (prof. Włodzimierz Dworzaczek)
- 1966
29. Marian Małecki - Twórczość powieściowa T.T. Jeża do r. 1863 (prof. Zygmunt Szweykowski)
 30. Zbigniew Osiński - Inszenizacje dramatów Wyspiańskiego w teatrze lwowskim W. Horzycy 1927-1937 (prof. Zygmunt Szweykowski)
 31. Maria Szymańska - Obraz piśmiennictwa XVII i XVIII wieku w wielkopolskich zbiorach rękopiśmiennych jako źródło do historii kultury (prof. Włodzimierz Dworzaczek)
- 1967
32. Stanisław Pita - Bolesław Prus. Kalendarz życia i twórczości (1883-1912) (prof. Zygmunt Szweykowski)
 33. Zenon Ciesielski - Teatr polski w wolnym mieście Gdańsku (prof. Zygmunt Szweykowski)
 34. Lech Szawiński - Podręczniki literatury polskiej dla szkół średnich w latach 1795-1914 (doc. Jarosław Maciejewski)
- 1968
35. Halina Kowalenko - Początki balneologii w Polsce (prof. Włodzimierz Dworzaczek)
 36. Edward Balcerzan - Bruno Jasiński po polsku i po rosyjsku. (Stylistyczne problemy dwujęzyczności) (prof. Jerzy Ziomek)
 37. Halina Piechowiak - Problematyka społeczno-kulturalna korespondencji ziemiaństwa wielkopolskiego (prof. Włodzimierz Dworzaczek)
 38. Andrzej Mężyński - Poznańska krytyka teatralna lat 1919-1939 (doc. Stanisław Furmanik)
- 1969
39. Maria Adamczyk - "Żywot Józefa" Mikołaja Reja (prof. Jerzy Ziomek)
 40. Szymon Molenda - Z dziejów działalności kulturalnej pol-

skich towarzystw i organizacji w Wielkopolsce (1831-1850)
(doc. Jarosław Maciejewski)

41. Władysław Magnuszewski - Stanisław Strojnowski i jego
artykuły (prof. Włodzimierz Dworzaczek)

1970

42. Seweryna Wysłouch - Prosa Michała Choromańskiego, prze-
miany powieści psychologicznej XIX wieku (prof. Jerzy
Ziomek)

1971

43. Kazimierz Braun - Cypriana Norwida teatr bez teatru (prof.
Jerzy Ziomek)
44. Ewa Najwer - Zofia Nałkowska. Z zagadnień świadomości
teoretycznej. Powieść psychologiczna (prof. Jerzy Ziomek)
45. Jan Sójka - Drukarnia wolrabowska w Poznaniu w latach
1636-1689 i jej produkcja (doc. Alojzy Sajkowski)

1972

46. Wojciech Lipiński - Problematyka agonistyczna w litera-
turze i sztuce polskiej 1894-1952 (prof. Włodzimierz
Dworzaczek)
47. Zdzisław Grzegorski - Początki dramatopisarstwa K.H. Ros-
torowskiego (doc. Jarosław Maciejewski)
48. Erazm Kuźma - Jan Stur i problemy ekspresjonizmu pol-
skiego (prof. Jerzy Ziomek)
49. Janina Formanowicz - Historia Teatru Miejskiego w Bydgo-
szoży w latach 1920-1939 (doc. Jarosław Maciejewski)
50. Michał Kaziów - Z zagadnień estetyki oryginalnego słu-
chowiska radiowego (prof. Jerzy Ziomek)
51. Irena Mierzwianka - Działalność wydawnicza Karola Miarki
młodsze (doc. Jarosław Maciejewski)

1973

52. Janina Ryż - Biblioteka katedralna w Gnieźnie do połowy
XVII wieku (prof. Włodzimierz Dworzaczek)
53. Halina Molenda - Główne kierunki zainteresowań prasy le-
szczyńskiej w epoce międzypowstańcowej 1830-1863 (prof.
Włodzimierz Dworzaczek)
54. Aleksandra Ochmańska - Wielkopolskie księgozbiory XVI
wieku (prof. Włodzimierz Dworzaczek)
55. Tomasz Lewandowski - Twórczość krytycznoliteracka Cesa-
rego Jallenty (doc. Jarosław Maciejewski)

56. Stanisław Barańczak - Język poetycki Mirona Białoszewskiego (prof. Jerzy Ziomek)

1974

57. Feliks Fornalczyk - Hardy lirnik wioskowy. Studium o Konradowie-Syrokomli (prof. Jarosław Maciejewski)

Habilitacje przeprowadzone na Uniwersytecie w Poznaniu w latach 1945-1974

1945

1. Wacław Kubacki - Arcydramat Mickiewicza

1947

2. Kazimierz Budzyk - Studia księgoznawcze. Wiek XVI-XVIII

1960

3. Jarosław Maciejewski - "Gdy gościł w Wielkopolszcze ..."

1963

4. Halina Pańczyk - Twórczość literacka Narcyzy Żmichowskiej

1964

5. Alojzy Sajkowski - Od Sierotki do Rybeńki

1968

6. Edward Pieścikowski - "Emancypantka" i "Emancypantki" Bolesława Prusa

1972

7. Edward Balcerzan - Przez znaki. Granice autonomii sztuki poetyckiej

1974

8. Janina Abramowska - Staropolski dramat humanistyczny.

P r z y p i s y

¹ Daty dotyczące zmian w składzie osobowym poznańskiej polonistyki oraz zmian w jej schemacie organizacyjnym, a także wszelkie dane liczbowe związane z jej działalnością dydaktyczną podaję na podstawie sprawozdań zamieszczanych w powojennych "Kronikach" Uniwersytetu (za lata 1945-1969) oraz na podstawie dokumentów przechowywanych w Dziekanacie Wydziału Filologicznego UAM.

² Zob. J. Maciejewski, Uniwersyteckie tradycje filologii polskiej w Poznaniu. "Studia Polonistyczne" z.2, Poznań 1974 (w druku).

³ Zob. Uniwersytet Ziemi Zachodnich i Tajne Kursy Uniwersyteckie 1939-1945. Pokłosie wspomnień. Do druku przygotował Jan Wikarjak, Poznań 1972.

⁴ Zajęcia językowe do momentu przybycia prof. S. Urbańczyka prowadzili także: kurator Ignacy Stein, mgr Mieczysław Prażmowski i mgr Zenon Sobierajski, a od października 1945 - prof. Jan Otrębski (bałtolog).

⁵ Globalna liczba studiujących wtedy filologię polską w Poznaniu nie przekraczała nigdy 200.

⁶ Zob. R. Pollak, Geniza i organizacja jednego humanistycznego seminarium. (Wspomnienia, uwagi, próby). W zbiorze: Z zagadnień dydaktycznych wyższego szkolnictwa. Praca zbiorowa, Poznań 1948, s. 61-75.

⁷ Zob. Z. Raszewski, Profesor. W zbiorze: Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szweykowskiemu, Wrocław 1966, s. 7-24.

⁸ Dwa dalsze tomy obecnie w druku.

⁹ Tom 15 obecnie w druku.

¹⁰ W latach 1953-1970 ukazało się 20 tomów "Kronik" Bolesława Prusa. Przy tej pracy skupiły się także późniejsze badania dokumentacyjne wokół biografii Prusa, wykonywane - pod kierunkiem prof. Szweykowskiego - przez K. Tokarsównę, T. Tysskiewicównę, S. Piłę.

¹¹ Wymienić tu trzeba m.in.: K. Tokarsównę, T. Tysskiewicównę, E. Mendelską, T. Kwiekową, M. K. Maciejewską, K. Szymanowskiego, B. Karelusównę, K. Marek-Schöneichową, K. Witkowską, T. Witoszaka, D. Maniewską, E. Busz-Aleksandrowską, M. Witkowskiego, J. Cybertowicza, A. Polakowską, I. Teresińską, W. Albrechtównę, J. Purzycką.

¹² B. Zakrzewski, Z. Raszewski, A. Sajkowski, J. Maciejewski - później także E. Pieścikowski, Z. Muszyńska-Trojanowicz, A. Wanat.

¹³ Wymienić tu należy następujące rozprawy ówczesnych pracowników katedr literackich Uniwersytetu Poznańskiego, wydane wtedy lub nieco później w formie książkowej: B. Osmólska-Piskorska, Pomorskie Towarzystwo Pomocy Naukowej, Toruń 1948; B. Zakrzewski, Mickiewicz w Wielkopolsce, Poznań 1949; L. Eustachiewicz, oprac. i edycja "Satyr" K. Opalińskiego w serii Biblioteka Narodowa, Wrocław 1953; Z. Raszewski, Z tradycji teatralnych Poznania, Wielkopolski i Śląska, Wrocław 1955; J. Maciejewski, Słowacki w Wielkopolsce, Wrocław 1955.

¹⁴ Z przyszłych pracowników naukowych, rekrutujących się z tych roczników, a zatrudnionych poza poznańską Katedrą, wymienić można: Jerzego Kmitę, Tadeusza Batogę, Marię Stefan-Batogową, Zenona Ciesielskiego, Mariana Kaczmarka.

15 W książce tej zamieścili swe prace następujący pracownicy Katedry: J. Maciejewski, M. Małecki, Z. Muszyńska, H. Pańczykówna, E. Pieścikowski, M. Witkowski.

16 "Wielkopolskie" opowiadania Henryka Sienkiewicza, Poznań 1957; "Gdy gościł w Wielkopolszcze ..." (Adam Mickiewicz w Wielkim Księstwie Poznańskim 1831-1832), Poznań 1958.

17 Listy Krzysztofa Opalińskiego do brata Łukasza. 1641-1653. Pod red. i ze wstępem R. Pollaka. Tekst przygotował M. Pełczyński. Komentarz opracowali M. Pełczyński i A. Sajkowski, Wrocław 1967; A. Sajkowski, Krzysztof Opaliński - wojewoda poznański, Poznań 1960.

18 J. Ziomek, Jan Kochanowski. Rekonesans, Warszawa 1953; J. Ziomek, Poezja polska w okresie Odrodzenia (referat na Zjazd Odrodzenia 1952). W książce: Odrodzenie w Polsce. Tom IV, Warszawa 1956; J. Ziomek, oprac. i wyd. kryt. "Psałterza Dawidowego" J. Kochanowskiego, w serii Biblioteka Narodowa Wrocław 1960.

19 W tymże roku przeszedł na emeryturę także prof. Stefan Wierczyński, a w roku następnym zast. prof. dr Stefan Sasi.

20 Ośrodkiem polonistyki poznańskiej w Szczecinie kierował najpierw doc. S. Furmanik, później dr E. Pieścikowski, ośrodkiem w Zielonej Górze - dr Tadeusz Witczak.

21 Podobne tendencje wzrostu obserwujemy w tych latach w katedrach językoznawczych - w r. 1956 tytuł docenta uzyskał dr Zenon Sobierajski; w r. 1964 habilitował się dr Karol Zierhoffer, w 1968 - dr Zygmunt Zagórski, w 1970 - dr Monika Gruchmanowa, a w 1972 - dr Tadeusz Skulina.

22 T. Witczak, Teatr i dramat staropolski w Gdańsku, dańsk 1959; H. Pańczykówna, Ze studiów nad liryką Leopolda taffa, Poznań 1960; A. Sajkowski, Krzysztof Opaliński - wojewoda poznański, Poznań 1960; J. Maciejewski, "Kordian" - dramatyczna trylogia, Poznań 1961; Z. Szweykowski, "Trylogia" Sienkiewicza, Poznań 1961; Literackie przystanki nad Wartą, Poznań 1962; Munera litteraria. Księga ku czci prof. Romana Pollaka, Poznań 1962; H. Pańczykówna, Twórczość literacka Narcyzy Żmichowskiej, Poznań 1962; K. Bartoszyński, O powieściach Fryderyka Skarbka, Warszawa 1963; J. Ziomek, Wizerunki polskich pisarzy katolickich, Poznań 1963; J. Maciejewski, "Kordian" J. Słowackiego, Warszawa 1963; J. Kultuniakowa, "Odprowa posłów greckich" J. Kochanowskiego wobec tragedii renesansowej, Poznań 1963; J. Ziomek, Kazimierz Brandys, Warszawa 1964; A. Sajkowski, Nad staropolskimi pamiątkami, Poznań 1964; E. Pieścikowski, Poeta tułacz. Biografia literacka Romana Zmorskiego, Poznań 1964; J. Ziomek, Staff - Kochanowski. Próba zastosowania teorii informacji w badaniach nad przekładami, Poznań 1965; A. Sajkowski, Od Sierotki do Rybenki. W kręgu radziwiłłowskiego mecenatu, Poznań 1965; Prace o literaturze i teatrze ofiarowane Zygmuntowi Szweykowskiemu, Wrocław 1966; R. Pollak, Wśród literatów staropolskich, Warszawa

1966; Z.Szweykowski, *Nie tylko o Prusie*, Poznań 1967; S.Furmanik, *Słowo i obraz*, Poznań 1967; J.Maciejewski, *Trzy szkice romantyczne*, Poznań 1967; Z.Trojanowiczowa, *Rzecz o młodości Norwida*, Poznań 1968; E.Balcerzan, *Bruno Jasieński po polsku i po rosyjsku. (Stylistyczne problemy dwujęzyczności)*, Wrocław 1968; R.Pollak, *Od renesansu do baroku*, Warszawa 1969.

²³ E.Pieścikowski, *"Emancypantki" Bolesława Prusa*, Warszawa 1970; M.Witkowski, *Świat teatralny młodego Mickiewicza*, Warszawa 1971; E.Balcerzan, *Oprócz głosu. Szkice krytycznoliterackie*, Warszawa 1971; S.Barańczak, *Nieufni i zadufani*, Wrocław 1971; M.Adamczyk, *"Żywot Józefa" Mikołaja Reja. Studium porównawcze*, Wrocław 1971; J.Maciejewski, *Mickiewiczza wielkopolskie drogi*, Poznań 1972; E.Balcerzan, *Przez znaki. Granice autonomii sztuki poetyckiej. Na materiale polskiej pęzji współczesnej*, Poznań 1972; A.Sajkowski, *Barok*, Warszawa 1972; Z.Szweykowski, *"Trylogia" Sienkiewicza i inne szkice o twórczości pisarza*, Poznań 1973; A.Sajkowski, *Włoskie przygody Polaków*, Warszawa 1973; J.Zionek, *Renesans*, Warszawa 1973.

Prof. dr Jarosław Maciejewski